

Ur *Marxism. Bakgrund – Teori – Praktik*, Vänsterns Ungdomsförbund, 1967, s.174-188

Castroismen och den Latin-amerikanska revolutionen *

Detta kapitel syftar till att framförallt ge en bakgrund till de revolutionära krafternas arbete på den latinamerikanska kontinenten. Det viktigaste i denna bakgrund blir givetvis den kubanska revolutionen. Men varför lyckades kubanerna med vad så många andra latinamerikanska folk misslyckats med? Likheterna mellan situationen på Kuba före revolutionen och den i övriga latinamerikanska länder är slående – USA:s starka ekonomiska och politiska inflytande, folkets fattigdom, de inhemska terrorregimerna osv. Kampen mot dessa faktorer har förts och förs i övriga Latinamerika, men hittills har enbart kubanerna kunnat överta den politiska makten och därefter fortsätta revolutionen på alla områden. Givetvis sög man åt sig erfarenheterna från Kuba i Latinamerika. De första försöken att kopiera slogs brutalt ned. Men erfarenheterna från Kuba formulerades och uppfattas allt bättre och bättre tack vare bl. a. ”Che” Guevara, som speciellt utvecklade guerillakrigets strategi och taktik. Detta kommer vi in på senare. Men vi får inte glömma att även imperialismen har lärt sig och finlipat sina instrument för förtryck, utan att därför undvika att i värsta fall använda det grövsta: militär intervention.

Den nuvarande situationen i Latinamerika skiljer sig således på viktiga punkter från dåtidens Kuba. Å ena sidan den bevisade impotensen hos imperialismen genom USA:s krig i Vietnam, å andra sidan ett växande medvetande om behovet av samordnad och väpnad kamp mot imperialismen. Detta kommer vi också in på senare. Låt oss börja med en skiss av de viktigaste händelserna i Kuba:s historia som förebådade revolutionen.

Kuba under Spanien

Kuba var en spansk koloni ända fram till 1898. Men redan innan dess hade det amerikanska inflytandet fått så stora proportioner att det enda som hindrade USA från direkt annekktion, var att Spanien tolererade USA:s ekonomiska inflytande. Som exempel kan nämnas att 70-90 % av USA:s sockerbehov täcktes av Kuba under 1890-talet. Kampen för Kubas nationella oberoende förblev alltså en kamp mot spanskt välde. Under åren 1868-78 fördes ett blodigt krig. *José Martí*, som blev en revolutionär gestalt för Kuba och för hela Latinamerika, greps i början av detta krig och dömdes till sex års straffarbete och levde därefter utanför Kuba till kriget var över och nederlaget ett faktum. Därmed beviljades han amnesti och fick återvända till Kuba. Där började han åter arbeta för befrielsen, men upptäcktes av den spanska koloniala regeringen och deporterades till Spanien. Redan efter ett par månader lyckades han fly och levde sedan i New York under femton år, där han ständigt kom att arbeta för Latinamerikas intressen; genom artiklar, essäer, översättningar m. m. Han blev tryckt regelbundet i c:a 20 sydamerikanska tidningar; han fick företräda olika länder vid viktiga officiella konferenser i USA etc. Han var t. ex. generalkonsul för Uruguay och blev landets representant vid det viktiga sammanträdet med ”International American Monetary Commission” år 1891.

År 1892 bildades det *Kubanska Revolutionära Partiet*. José Martí blev dess naturlige ledare och i tre år arbetade han på att stärka partiet och ena oppositionen mot Spanien. Först år 1895 utbröt den väpnade kampen. Redan i början av kriget dog José Martí, men han kom ändå att symbolisera den kubanska befrielsen och den roll han hade spelat kan inte överskattas.

Det spanska nederlaget blev under krigets gång alltmer uppenbart och först nu blev USA oroligt över Kubas framtid. Man hade ju under det spanska väldet sina ekonomiska intressen garanterade, medan detta inte var fallet med en eventuell nationell kubansk regering.

* Författare: Klas-Göran Warginger (medlem i Socialistiska förbundet och Vänsterpartiet-kommunisterna)

Den 15 febr. 1898 sprängdes det amerikanska fartyget USS Maine i Havannas hamn. Detta blev den utlösande händelse som föranledde USA:s militära ingripande i slutet av april samma år. Strax därefter kapitulerade den spanska armén. Men vid fredsförhandlingarna i Paris förhindrade USA att Kuba deltog. Resultatet blev att Kuba formellt blev självständigt, men med ett betydelsefullt tillägg till den kubanska konstitutionen rörande förhållandet USA–Kuba. Tillägget var det s. k. *Platt Amendment* vars viktigaste punkt lyder:

”III. Den kubanska regeringen samtycker till att Förenta Staterna kan utöva sin rätt att intervensera i avsikt att bevara det kubanska oberoendet, upprätthålla en regering i stånd att ge skydd till liv, egendom och individuell frihet, och för att fullgöra de åligganden med hänsyn till Kuba, vilka ålagts Förenta Staterna i Parisfördraget, en rättighet, som nu skall antagas och garanteras av Kubas regering.”

För att kunna fylla denna funktion begärde också USA en egen bas på Kuba, *Guantanamo-basen*. Därigenom kunde USA ständigt kontrollera Kuba, och man tog t. o. m. rätten att övervaka Kubas ekonomiska politik genom att när som helst kräva redovisning av all bokföring. Kubas fortsatta ekonomiska och politiska utveckling dirigerades helt av USA. Dess investeringar på Kuba ökade under tiden 1913-28 med 536 0/o. År 1929 ägdes 70-75 % av sockerfabrikerna av USA. Denna tid betydde för Kubas del brutala tyranniska regimer, upprorsförsök och därefter interventioner av USA, direkta och indirekta. Vidare en tid av analfabetism, enorm fattigdom – det finns beskrivningar av hur bönderna odlade livets nödortf i dikesrenar och på hustak. Innan vi lämnar denna svarta period och går in på den ljusare Castro-perioden kan det vara värt att peka på vissa drag i arbetet för revolution före Castro, framförallt av det kubanska kommunistpartiet.

Det kubanska kommunistpartiet och "Fidelistas"

Det *kubanska kommunistpartiet* bildades 1925 under Machado-diktaturen och tvingades då arbeta under jorden. Man byggde upp ett starkt inflytande i fackföreningarna, vilka spelade en ledande roll vid de strejker 1933 som ledde till att Machado tvingades avgå. Men även efterträdaren Grau väckte opposition och under denna tid hände t. o. m. att bönder erövrade jord och upprättade "Röda Garden" för att försvara dessa. I en "sovjet" i Orientprovinsen gjordes t. o. m. försök att dels höja levnadsstandarden för arbetarna, dels kollektivisera jordbruket. I Havanna fortsatte arbetarna att strejka och presidenterna avlöste varandra. Men till sist ingrep armén – under ledning av Batista – i hela landet med militär kontroll av alla fabriker. Den dåvarande presidenten, Mendiéta, erkändes snabbt av USA. Återigen var de amerikanska intressena skyddade. Protesterna och strejkerna fortsatte dock mot Batista-Mendiéta-regimen men nu ledda av den icke-kommunistiska vänstern. Kommunisterna stödde inte strejkerna förrän flera veckor efter de hade startat. Man menade bl. a. att de skulle kunna provocera USA att ingripa.

Från denna tidpunkt (dvs. 1935) kan man räkna med att kommunistpartiet av olika anledningar alltmer förlorade en del av sin ledande roll, även i fackföreningarna. År 1937 legaliserades partiet och efter kommunistiska påtryckningar omarbetades och demokratiserades den kubanska konstitutionen i samarbete med Batista. I juli 1940 stödde kommunisterna Batista som presidentkandidat i valen, och kommunister var ministrar i Batistas första regering. År 1944 ersattes Batista av Grau, som till en början samarbetade med kommunisterna men sedan framgångsrikt motarbetade dem i fackföreningarna. Kommunisternas samarbete med Batista 1940-44 kom att bli en källa till ständiga friktioner med "Fidelistas" (de som stödde Fidel Castro i kampen mot Batista). Men när *Batistas statskupp* ägde rum 1952 opponerade sig kommunisterna och partiet förbjöds 1953. Kommunisterna hävdade att det funnits "två" Batista – en som var progressiv och genomförde demokratiseringen av konstitutionen och en annan som genomförde en militärkupp 1952. Fidelistas kände bara en.

Kampen mot Batista

Kampen mot Batista leddes framförallt av dessa två grupper: kommunisterna och Fidelistas. Förhållandet mellan dessa var kyligt och ibland direkt fientligt. Kommunisterna arbetade enligt traditionell modell genom att sträva efter ökat inflytande i fackföreningarna för att via strejker genomdriva en återgång till 1940 års demokratiska konstitution. Partiet kom på så sätt att bli ett stadsparti med dåliga kontakter med de fattiga bönderna, som hade mest att vinna på en revolution. Fidelistas var ingalunda socialister, men revolutionärer som prövade olika metoder för att slutligen konsekvent gripa till vapen och mobilisera bönderna. I kontakten med dessa skapades också det politiska program som innehöll kravet på genomgripande jordreformer, som efter maktövertagandet innebar fundamentala konflikter med USA.

”26 juli”-rörelsen

Fidel Castro växte upp i ett välbärgat hem och tog en juridisk examen vid Havanna-universitetet. Efter militärkuppen 1952 infann sig Castro vid en domstol i Havanna med en skrivelse i vilken han påvisade Batistas brott mot konstitutionen och där han krävde att Batista enligt de kubanska straff- och grundlagarna skulle dömas till fängelse i mer än 100 år. Detta skedde naturligtvis inte och Fidel grep till vapen.

Den 26 juli 1953 anföll Fidel Castro med 200 rebeller fortet Moncada, som hölls av över 1.000 Batistasoldater. Detta försök misslyckades givetvis också totalt, och endast ett fåtal av rebellerna undkom, däribland bröderna Castro. Batista släppte nu lös en fruktansvärd terror och bl. a. avrättades 10 på måfå utvalda personer för varje regeringstroget soldat som fallit vid Moncada. Strax därefter infångades Fidel Castro. Men även om de konkreta resultaten uteblev helt, hade revolutionen som idé vunnit stora segrar och varje dag kunde kubaner läsa texten ”26 de Julio” målat på alla upptänkliga ställen.

Rättegången mot Fidel Castro förvandlades redan vid första sessionen av honom själv till en rättegång mot Batista. Detta lyckades han så väl med att han inte fick delta på andra och tredje sessionen. Men efter 76 dagars fullkomlig isolering ansågs Castro vara ”mjuk”, och han fick helt plötsligt inställa sig inför domstol i ett särskilt rum på Civilsjukhuset i Havanna. Här formade Fidel Castro, helt oförberedd, sitt försvarstal till en fem timmars anklagelse mot Batista och hans regim och avslutade med orden: ”Döm mig. Det rör inte mig. Historien kommer att frikänna mig.” Domen kom att lyda på 15 års tukthus.

Kommunisterna kommenterade Moncada-angreppet på följande sätt:

”Vi förkastar de ”putschist”-metoder, typiska för småborgerliga klickar, som använts vid händelserna i Santiago de Cuba och Bayamo, som var äventyrliga försök att erövra militära högkvarter. Den heroism som deltagarna i dessa aktioner har visat är falsk och steril, eftersom den är beroende av felaktiga borgerliga föreställningar. Men ännu mer förkastar vi regimens förtryck, som har den hotande revolten som förevändning, och är ett fåfängt försök att i fruktan för det kubanska folket tysta protesterna och oroligheterna ...”

Revolutionen

Men oppositionen mot Batista och Fidel Castros popularitet växte parallellt med våldsam fart och Batista fann sig tvungen att släppa ut Castro i maj 1955. Redan månaden därefter befann sig Fidel Castro i Mexiko och på talarturné i Förenta Staterna för att be om hjälp av exil-kubaner med att största Batista. I de mexikanska bergen tränade man sig sedan i gerillakrigets strategi och taktik, och den 25 nov. 1956 avfärdade 82 män med båt från Mexiko för att ”invadera” Kuba. Men 30 nov. landsteg man och den 5 dec. upptäcktes och besköts rebellerna av Batistas flyg. 60 av rebellerna dödades och 10 tillfångatogs strax därefter. Kvar fanns alltså 12 man mot Batistas 40.000 soldater. Men rebellerna utvecklade snabbt ett allt större stöd från befolkningen medan Batistas armé led svårt av deserteringar. För att korta ner historien:

nyårsnatten 1958-59 var Batista militärt besegrad och flydde med flyg till ett annat diktatorland, Dominikanska Republiken.

Under hela denna tid hade man aldrig kommunistpartiets direkta stöd. Så sent som i maj 1958 karakteriserade kommunisterna 26-julirörelsen som ”dessa som räknar terroristdåd och konspiratoriska kupper som huvudmedel för att störta Batista”. Om kommunisternas omdöme om Moncadaangreppet kan diskuteras så var deras uppfattning om det sätt på vilket gerillakriget sköttes fel. I varje fall när det gällde Cuba. Detta visade ju utvecklingen. Diskussionerna fortsätter dock i det övriga Latinamerika, varför det kan vara värt att vi uppehåller oss vid hur framförallt *Che Guevara* har formulerat erfarenheterna av maktövertagandet på Kuba. Ur hans bok ”Guerilla warfare” [Gerillakriget] citerar vi:

”Vi anser att den Kubanska Revolutionen bidrog med tre fundamentala lärdomar till förmån för de revolutionära rörelserna i Latinamerika. Dessa är:

1. Folkets krafter kan vinna i ett krig mot armén.
2. Det är inte nödvändigt att vänta tills alla villkor för en revolution föreligger; upproret kan skapa dem.
3. I det underutvecklade Latinamerika är landsbygden det huvudsakliga området för väpnad kamp.

Av dessa tre påståenden står de två första i motsättning till den defaitistiska attityden hos revolutionärer eller pseudo-revolutionärer som förblir inaktiva under förevändningen att ingenting kan göras gentemot en professionell armé, som sitter och väntar tills på något mekaniskt sätt alla objektiva och subjektiva villkor skall infinna sig utan att man arbetar för att påskynda dem. Då dessa problem tidigare var ett diskussionsämne på Kuba, ända till den faktiska händelseutvecklingen avgjorde saken, diskuteras de antagligen mycket i Latinamerika.”

Den unge fransmannen *Régis Debray* har i sin bok ”Revolution i revolutionen” ännu utförligare behandlat just denna polemik ungefär så här: Gerillan är givetvis inte ett mål i sig. Den är heller inte ett spännande äventyr utan en metod för att uppnå ett mål – erövringen av den politiska makten. Men det verkar som om just detta sätt att erövra makten ställer delvis nya krav på deltagarna och på revolutionens avant-garde. Inte ens ett kompromisslöst kommunistiskt parti kan utgöra detta avant-garde, om det huvudsakligen förblir ett stadsparti. På Kuba, mitt under kampen mot Batista, kritiserade Che Guevara broderligt kamraterna i partiet och utbrast häftigt: ”Ni är i stånd att skapa kadrer som låter sig slitas sönder i fängelsemörkret utan att säga ett ord, men inte kadrer som kan storma och inta ett kulsprutenäste.”

Debray pekar på det faktum att det kubanska kommunistpartiet inte var avant-gardet i revolutionen; att i stället detta avant-garde fanns i gerillans militära ledning – som också var den politiska. Därav slutsatsen att en gerillarörelse inte kan utvecklas militärt om den inte samtidigt blir det politiska avant-gardet. Om inte denna sammansmältning sker, om t. ex. gerillans politiska ledning består av ett traditionellt revolutionärt parti med sin bas i storstäder, kan gerillakriget som revolutionär metod tjäna reformistiska ändamål. Men om detta inträffar, skapar sig ändå gerillan till slut sin egen ledning. Själva Folkarmén ger upphov till ett nytt parti.

Vad innebär denna slutsats i praktiken i Latinamerika? Vi citerar Debray:

”Tyngdpunkten bör därför för närvarande läggas på att utveckla gerillakriget och inte på att förstärka de existerande partierna eller på att skapa nya partier.

Förberedelserna för uppror är på dessa platser det primära politiska arbetet.”

Vi skall senare beröra konflikter angående denna uppfattning som nu är aktuella i Latinamerika. Men tills vidare återgår vi till den kronologiska ordningen för att beskriva den kubanska revolutionens historia.

Kuba från 1959

De militära ledarna (som också var de politiska) för gerillan erövrade alltså den 1 jan. 1959 den politiska makten på Kuba. Karaktären hos denna politiska ledning och dess utveckling är mycket intressant. Strax efter maktövertagandet beskrev Fidel Castro den så här i ett TV-tal den 21 maj 1959:

”Vår revolution är varken kapitalistisk eller kommunistisk ... Kapitalismen offerar människan; den kommunistiska staten offerar människan. Därför försöker vi skapa vår egen revolution. Ty varje folk måste utvecklas genom sin egen politiska process ledda av sina egna behov ... Vår revolution är inte röd, utan olivgrön, dvs. rebellarméns färg när den uppstod i hjärtat av Sierra Maestra.”

I andra sammanhang kunde Castro göra mera detaljerade avståndstaganden från kommunismen. Men det var inte dessa teoretiska definitioner som avgjorde USA:s attityd: det var i stället regimens förhållande till de amerikanska ekonomiska intressena. USA ägde stora delar av Kubas sockerplantager och sockerindustrier, kontrollerade telefonnätet, el-kraften, spår-vagnsnätet i Havanna och oljeraffinaderierna. Castro avsåg att genomföra jordreformer som innebar bl. a. lagstiftad maximistorlek på alla jordbruk och som därför krossade de stora amerikanska latifundierna likaväl som de inhemska. vidare höjde han skatterna på telefonbolagen och ålade el-kraftsindustrin att elektrifiera större delar av Kuba. De amerikanska oljebolagen vägrade behandla den billiga olja som Castro hade köpt av Sovjet, varvid Castro nationaliserade dem. Det är troligt att Castro från början inte insåg vad denna kompromisslösa nationella politik innebar; bl. a. vände han sig till USA i april 1959 i den tydliga avsikten att ”presentera” revolutionen och därefter erhålla lån för dess fullföljande. Han fick inget lån utan i stället svarade USA på jordreformer o. d. med ekonomiskt krig: de amerikanska oljebolagens politik, nedskärningen och upphörandet av sockerimporten samt USA:s handelsblockad. Från Florida i USA startade kontrarevolutionära exilkubaner sina terrorraider med flyg, vilket understöddes av USA. Parallellt med dessa händelser fann också Castro nya vänner: Sovjet importerade kubanskt socker liksom även Kina; handel upptas med Polen och Tjeckoslovakien. Chrusjtjov lovade 9 juli 1960 att försvara Kuba med raketer om USA ingriper militärt. Så kom till slut i april 1961 den av CIA iscensatta invasionen av Kuba, som dock slogs ned på tre dagar. Två dagar före invasionsförsöket förklarade Castro för första gången att Kuba har genomfört en socialistisk revolution.

Den tidigare 26-julirörelsen hade uppfattat sin uppgift som att stöta en despotisk regim och genomföra reformer i Kubas intresse. Men kontakterna med den oerhört fattiga bondeklassen och konfrontationen med imperialism i form av USA låste alla vägar till utveckling utom en: utvecklingen mot socialism. Den 2 dec. 1960 höll Castro sitt berömda TV-tal där han deklarerade: ”Jag kommer att vara marxist-leninist tills jag dör.” I talet ingick också en brutal självkritik av hans tidigare fördomar om kommunister. Denna mögnad hos Castro och revolutionen innebar givetvis en hel del för Kubas inrikespolitik, t. ex. för organisationen av Kubas ekonomi. Och det fick en enorm betydelse för Kuba och Latinamerika i kampen mot imperialismen.

Framstegsalliansen

I augusti 1961 samlades i Punta del Este i Uruguay representanter för alla latinamerikanska republiker, utom Kuba, tillsammans med USA för att bilda den s. k. Framstegsalliansen. Initiativet hade tagits av John F Kennedy och den betraktades som USA:s alternativ till Fidel Castros revolution på Kuba. Men trots att alliansen alldeles uppenbarligen var ett anti-Castroinstrument, hade den inte enbart en taktisk betydelse utan var också ett exempel på strategiskt nytänkande. Vi skall se varför redan under Kennedy-regimen och också under Johnson-regimen den nya strategin överges och enbart det taktiska ”anti-Castro” kvarstår.

Misären, svälten, den sociala orättvisan allt existerade i Latinamerika långt före revolutionen på Kuba. Motivet för den kubanska revolutionen var just misären, svälten, de sociala orättvisorna, och medlet var våldet: störtandet av Batista-regimen, nationaliserandet av USA-bolagens egendommar och detta innebar slutet på USA:s gynnsamma nykolonialistiska förhållande till Kuba. Och först då började USA bekymra sig för misären, svälten, de sociala orättvisorna. Då skapades Framstegsalliansen.

Dess proklamerade idéer var visserligen ganska radikala och hade traditioner från Marshallhjälpens dagar. USA förband sig att skänka avsevärda belopp om samtidigt ländernas regeringar genomförde framförallt jordreformer och en mycket hårdare skattepolitik. Vidare skulle man få stabilare priser för sin export, samtidigt som det krävdes att inom länderna en varierad industri skulle byggas upp.

Men Kennedys projekt var ett exempel på stor demagogi. Den praktiska utformningen var annorlunda. Den ena typen av begränsningar var av tekniskt organisatorisk art och kan summeras som följer:

- A) De ekonomiska resurserna var trots allt för små.
- B) Allvarliga organisatoriska svårigheter när det gällde utförandet och kanalisering av hjälpen.
- C) En farlig koncentration av programmets skötsel till USA:s händer.

Men dessa svårigheter skulle i och för sig kunnat avhjälpas med god vilja och skicklighet. Det fanns dock mer fundamentala brister hos Framstegsalliansen, som gjorde den helt omöjlig.

Kennedy såg Framstegsalliansen som en fredlig metod att förhindra sociala revolutioner, som skulle bli antiamerikanska. Härtill krävdes, menade han, framstegsvänliga, borgerliga regeringar i dessa länder med möjlighet att skapa nationellt välstånd. Detta skulle vara till nytta för USA på längre sikt. Men detta sätt att planera på längre sikt gjorde många konservativa grupper i USA misstänksamma och man litade hellre till den vanliga metoden att stödja korrupperade militärregimer. I det korta perspektivet innebar Framstegsalliansen t. o. m. vissa förluster för storbolag som exempelvis United Fruit. I USA var storfinansen öppet mot detta projekt och man bildade en anti-allianskommitté (The Committee for Economic Development) som hade till syfte att motarbeta dessa "gamla socialistiska doktriner"!

I Latinamerika fanns det ännu allvarligare motståndare. Det latinamerikanska (jmf. avsnittet "Imperialismen" kap. om "klass- och maktstrukturen") samhället med olika former av förtryck och maktstrukturer skulle enligt Kennedy genomgå en revolution, men en borgerlig sådan. Men samtidigt vågade Kennedy inte helhjärtat stödja dessa borgerliga grupper i opposition, eftersom han var rädd för att dessa nationella, borgerliga grupper i regeringsställning skulle bli alltför nationella och kritiska mot USA:s intressen (vilket troligtvis stämmer, jmf. Goulart, Bosch osv.). Därför valde Kennedy i stället att vädja till de gamla regimerna att utveckla en mer framsynt politik. Men härmed bortsåg han från det faktum att dessa regimer, som byggde på godsägarna, armén osv., hade fördelar i just denna samhällstyp, men inte i ett utvecklat borgerligt samhälle. Kravet på att dessa grupper skulle genomföra en borgerlig revolution skulle innebära att de skulle gå mot sina egna intressen, vilket de naturligtvis inte gjorde.

Kort sagt: Framstegsalliansen hade redan före Kennedys död börjat tyna bort, vilket *bevisades på konferensen i Sao Paulo*, november 1963. Ett flertal latinamerikanska presidenter, politiker m. fl. konstaterade att alliansen närmade sig ett totalt misslyckande. En brasiliansk kommentator sade: "Alliansen föddes i Punta del Este och dog i Sao Paulo."

Kubas bidrag till kampen mot imperialismen

Kubas profil när det gäller förhållandet till andra progressiva krafter i Latinamerika har präglats av dess ständiga uppmaningar till väpnad kamp. Dessa uppmaningar bottnar naturligtvis i en uppfattning om imperialismens karaktär vilken i sin tur har sin grund i egna erfarenheter och erfarenheterna av Vietnam-kriget. Under den berömda parollen ”Skapa två, tre ... flera Vietnam” skrev Che Guevara till OSPAAAL dvs. Organization of the Solidarity of the Peoples of Africa, Asia and Latin America:

”Vilken är då den roll som vi, de exploaterade folken skall spela? Tre kontinenter har sina blickar riktade mot Vietnam och lär sig sin läxa där. Eftersom imperialisterna använder krigshotet som utpressning mot mänskligheten finns det bara ett vettigt svar: att inte frukta kriget. Hård och outhärlig motattack på alla fronter måste bli folkens gemensamma taktik.”

För att samordna dessa attacker tog kubanerna initiativet till *trekontinentkonferensen* i Havanna i jan. 1966 då delegationer från 82 länder i Asien, Afrika och Latinamerika samlades. Kubas militanta hållning har givetvis skapat debatt i vänstern i Latinamerika. Men denna debatt har för det mesta förts mellan grupper som alla uppfattat sig som lärjungar till den kubanska revolutionen. De stora skiljelinjerna har gått kring frågorna ”Är situationen sådan att vi bör gripa till vapen?” och ”Vilken är den ledande revolutionära klassen?”. Kuba har i allmänhet inte tagit ställning i de konkreta konflikterna men den generella ståndpunkten är klar (se tidigare citat ur Che G. Guerilla Warfare).

Denna ståndpunkt har i flera fall kommit i motsättning till latinamerikanska kommunistpartier, som ofta är sovjettrogna, men också till nyare prokinesiska grupper. I Venezuela har landets kommunistparti kommit i konflikt med gerillarörelsen som leds av Douglas Bravo. Partiet har förklarat att det tänker satsa på den förestående valkampanjen för att öka sitt inflytande på massorna, vilket starkt kritiserades på konferensen i Havanna sommaren 1967 av såväl Fidel Castro som andra revolutionärer. På samma konferens kritiserades Sovjetunionen för dess handel med de reaktionära länder i Latinamerika, där befrielsekamp pågår. Denna kritik utformades i en resolution som dock inte underskrevs av de närvarande kommunistpartierna. Men när detta skrives är det omöjligt att dra några säkra slutsatser av dessa handlingar.

Det finns viktiga skiljaktigheter även bland grupper som redan har gripit till vapen och verkligen försöker mobilisera bondeklassen. Men av mycket enkla skäl är det svårt att beskriva olika aktuella gerillagrupper och deras respektive uppfattningar om metoderna för befrielsekampen. De som inte handlar efter gerillakrigets lagar krossas efter hand. Så blir dessa gerillakrigets ”tekniska” problem politiskt avgörande. Régis Debray har kritiserat ett vanligt handlingsmönster som i brist på bättre ord kallas ”trotskistiskt”. Den går ut på att t. ex. gruvarbetare tar över makten i sina gruvor och upprättar egna samhällen som man försvarar med vapen (jmf Hugo Blanco i Peru) eller t. ex. att bönder erövrar jord och sedan försvarar denna (jmf Juliao i Brasilien). Dessa försök har i de flesta fall redan krossats trots heroiska insatser av arbetare och bönder. Men varför har de krossats eftersom det nu inte berodde på obeslutsamhet eller bristande kampvilja? Jo, svarar Debray, med denna metod får armén det strategiska övertaget. Hela den förtryckande klassen känner sig hotad av dessa ”befriade” zoner och planerar därefter att krossa denna främmande böld. Instrumentet är armén som i lugn och ro organiserar förberedelserna för att sedan ingripa med en totalinsats av flygvapen, armé osv. för att helt kunna utnyttja sin tekniska överlägsenhet. Eftersom den förtryckande klassen är nationell, måste befrielsekampen föras på det nationella planet. Detta innebär att armén obönhörligen måste besegras och att detta är det viktigaste målet för gerillan. Men armén har alltid en mycket stor teknisk överlägsenhet, varför en fundamental regel för gerillakrigaren är rörlighet. Gerillan måste ha initiativet och kunna välja plats och tid för konfrontationerna. Men just detta initiativ förlorar man, om man bygger sin strategi på dessa

”befriade” zoner. Då detta också alltid är förödande blir det en primär uppgift att motarbeta dessa felaktiga uppfattningar. Det är för övrigt ett lika vanligt som allvarligt misstag att underskatta gerilla-krigets lagar och betrakta dess problem som ”tekniska” och underordnade andra ”politiska” problem.

Att läsa:

R. Debray: *Revolution i revolutionen*, utkommer i svensk översättning hösten 1967

B. Lantz: *Castros Cuba* 1962

Björn Kumm: *Cuba si* 1963

Scheer & Zeitlin: *Cuba an American tragedy* 1964

”Che” Guevara: *Guerilla Warfare* 1961 [svensk översätn.: *Guerillakrig*, Bo Cavefors 1968]

New Left Review nr 33 1965

Ehnmark: *Cuba cubana*

Att diskutera:

1. Jämför Framstegsalliansens förutsättningar med Marshallhjälpens, främst med avseende på borgarklassens betydelse.
2. De tre punkterna i citatet ur ”Guerilla Warfare” är polemiska – mot vilka uppfattningar vänder sig ”Che” i dessa punkter?
3. I vilken mening kan man påstå att Latinamerika nu är moget för revolution? Innebär detta ännu en utveckling av marxismen förutom Lenins och Maos?

Andra avsnitt ur *Marxism*-boken på marxistarkivet:

[Marxism: Bakgrund - teori - praktik](#) (bokens 6 första kapitel, som behandlar marxismens grunder, inklusive marxistisk ekonomi)

[Vänsterns Ungdomsförbund, Lenin, Stalin och Trotskij](#) (Om den ryska revolutionen, med kommentarer)